Ner 72—74.

DZIENNIK RZĄDOWY WIELKIEGO KSIĘSTWA KRAKOWSKIEGO.

W Krakowie dnia 14 Kwietnia 1852 r.

[180]

Patent Cesarski z dnia 31 Grudnia 1851.

(w Dzienniku praw państwa, część II. Ner 2, wydana dnia 10 Stycznia 1852), obowiązujący w całym obrębie państwa,

w skutek którego odjęto ustawie konstytucyjnéj z 4 Marca 1849 roku (Ner 150 dzien. pr. pań.) wszelką moc prawa; jednakże wyraźnie potwierdzono równość wszystkich przynależących państwa w obliczu prawa, z niedozwoleniem oraz i zniesieniem wszelkiego chłopskiego węzła poddaństwa lub zależności i połączonych z nim powinności; daléj ustanowiono szereg zasad w najważniejszych i najwięcéj pośpiechu wymagających kierunkach ustawodawstwa organicznego, z tém zastrzeżeniem, iż do chwili, w któréj ogłoszone będą ustawy, według tychże zasad wypracować się mające, zachowane być winny ustawy dotąd obowiązujące.

My Franciszek Józef Piérwszy, z Bożéj łaski Cesarz Austryjacki; Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiąże

Austryi; Wielki Książe Toskany i Krakowa; Książe Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książe Siedmiogrodu; Margrabia Morawii, Książe górnego i dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświęcima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książe Trydentu i Bryksenu; Margrabia górnéj i dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryjestu, Kattary i na Marchii windyjskiéj; Wielki Wojewoda województwa Serbii i t. d. i t. d.

W skutek rozporządzeń Naszych z dnia 20 Sierpnia 1851, poddaną została ustawa konstytucyjna z 4 Marca 1849 pod ściste rozpoznanie tak w naszéj Radzie Ministrów jak w Naszéj Radzie Stanu.

Ponieważ odbyte nad rzeczoną ustawą konstytucyjną narady, wykazały, iż takowa, nie tylko w zasadach swoich nie odpowiada stosunkom państwa austryjackiego, lecz téż i co do składu postanowień swoich, niepodobną jest do wykonania; przeto po staranném rozważeniu wszystkich powodów widzimy się obowiązkiem panowania Naszego zmuszonymi, wspomnioną ustawę konstytucyjną z dnia 4 Marca 1849 roku ogłosić niniejszém pozbawioną wszelkiéj dalszéj mocy i działalności prawnéj.

Potwierdzamy wyraźnie równość w obliczu prawa wszystkich przynależących państwa, niedopuszczając, ażeby zaprowadzonym był wszelki na mocy osobnych ustaw za słusznem wynagrodzeniem dawniéj uprawnionych zniesiony już węzeł poddaństwa, lub zależności chłopskiéj, z którym upadają oraz wszelkie połączone z nim powinności dawniejsze.

Ażeby zaprowadzić urządzenia, odpowiednie tak potrzebom różnych ludów Naszych, jak warunkom pomyślności wszystkich klas ich, i zdolne

oraz utwierdzić potęgę rządu Naszego dla ustalenia zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa, jedności i dzielności państwa, postępować się będzie drogą doświadczenia i starannego dochodzenia wszystkich stosunków, na któréj powzięte ustawy organiczne stopniowo do skutku doprowadzone zostaną.

Polegając na téj uwadze, po wysłuchaniu zdań Naszéj Rady Ministrów i Naszéj Rady Stanu, ustanowiliśmy już obecnie w kierunkach najważniejszych i największego pośpiechu wymagających, szereg zasad, i wydaliśmy odpowiednie rozkazy, ażeby takowe podane zostały do publicznéj wiadomości, zarazem, ażeby bezzwłocznie przystąpiono do prac około ich wykonania potrzebnych.

Następnemi osobnemi ustawami objęte będą dokładniejsze postanowienia i urządzenia obowiązujące; a zanim to nastąpi, zachowywać należy ustawy obecnie w mocy zostające.

Dan w Naszém głównem i stołeczném mieście Wiédniu dnia trzydziestego piérwszego Grudnia roku tysiąc ośmset pięćdziesiątego piérwszego, Naszego panowania w roku czwartym.

Franciszek Józef.

(L. S.)

Schwarzenberg m. p.

Z Najwyższego rozkazu:

Ransonnet m. p.

Dyrektor kancelaryi Rady Ministrów.

Patent Cesarski z dnia 31 Grudnia 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część II. Ner 3, wydana dnia 10 Stycznia 1852), obowiązujący w Austryi wyższéj i niższéj, w Solnogrodzie, w Styryi, w Karyntyi, Krainie, Gorycyi i Gradysce, w Istryi, Tryjeście, w Tyrolu i Voralbergu, w Czechach, w Morawii, Szląsku, w Galicyi i Lodomeryi, w Krakowie, na Bukowinie i w Dalmacyi,

mocą którego odjętą zostaje wszelka moc prawa patentowi z d. 4 Marca 1849 (Ner 151 dz. rz. p.), równie jak ogłoszonym w tymże patencie dla powyżéj rzeczonych krajów koronnych prawom zasadniczym; jednakże utrzymany i broniony będzie wszelki kościół i wszelkie stowarzyszenie religijne prawnie uznane, tak co się tycze prawa odprawiania jawnego nabożeństwa spólnego i samodzielności w zarządzie spraw swych własnych, jako téż co się tycze posiadania i używania zakładów, fundacyj i funduszów, przeznaczonych na cele obrządków religijnych, oświecenia i dobroczynności.

My Franciszek Józef Piérwszy, z Bożéj łaski Cesarz Austryjacki; Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiąże Austryi, Wielki Książe Toskany i Krakowa; Książe Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książe Siedmiogrodu; Margrabia Morawii, Książe górnego i dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświęcima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski; Książe Trydentu i Bryksenu; Margrabia górnéj i dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryjestu, Kattary i na Marchii windyjskiéj; Wielki Wojewoda województwa Serbii i t. d. i t. d.

W patencie z dnia 4 Marca 1849 r., ogłoszone zostały pewne polityczne prawa dla krajów koronnych następujących: dla arcyksięstwa austryjackiego powyżéj i poniżéj Ensy, dla księstwa Solnogrodu, dla księstwa Styryi, dla królestwa Illiryi złożonego z księstw Karyntyi i Krainy, z uksiążęconego hrabstwa Gorycyi i Gradyski, z margrabstwa Istryi i z miasta Tryjestu wraz z jego okręgiem,— dla uksiążęconego

hrabstwa Tyrolu z Vorarlbergiem, dla królestwa Czech, dla margrabstwa Morawii, dla księstwa górnego i dolnego Szląska, dla królestwa Galicyi i Lodomeryi z księstwami Oświecima i Zatora, z Wielkiém księstwem Krakowa i księstwem Bukowiny, nakoniec dla królestwa Dalmacyi, — które to prawa wraz z ustawą konstytucyjną, równocześnie ogłoszoną, pod ścisłe rozpoznanie wzięte zostały.

W skutek powodów, przedstawionych Nam przy wysłuchaniu Rady Ministrów i Rady państwa, postanowiliśmy odjąć niniejszém wszelką moc i działalność prawną wspomnionemu patentowi z dnia 4 Marca 1849 r. i prawom jego zasadniczym, przez takowy ogłoszonym dla krajów koronnych wyżéj rzeczonych.

Jak dalece, co do pewnych punktów praw wspomnionych zasadniczych, nie wyszły już dotąd osobne postanowienia, pozostawiamy Sobie uregulowanie ich na mocy osobnych ustaw.

Wszelako ogłaszamy już niniejszym patentem wyraźnie, iż utrzymywać i bronić będziemy każdy kościół i każde religijne stowarzyszenie, uznane prawnie w rzeczonych na wstępie krajach koronnych, tak co do prawa odbywania spólnego i jawnego nabożeństwa, jako téż co do samodzielnego administrowania spraw własnych, tudzież co do posiadania i używania zakładów, fundacyj i funduszów, przeznaczonych na cele obrządków religijnych, oświecenia i dobroczynności — przyczém takowe podlegać mają powszechnym ustawom w państwie obowiązującym.

Dan w Naszém główném i stołeczném mieście Wiédniu, dnia trzydziestego piérwszego Grudnia tysiąc ośmset pięćdziesiątego piérwszego, Naszego panowania w roku czwartym.

Franciszek Józef.

(L. S.)

Schwarzenberg m. p.

Z Najwyższego rozkazu:

Ransonnet m. p.

Dyrektor kancelaryi Rady Ministrów.

Pismo z Najwyższego gabinetu Najjaśniejszego Pana J. C. Mości, z dnia 31 Grudnia 1851,

do Prezydenta Ministrów.

(w Dzienniku praw państwa, część II. nr. 4, wydana dnia 10 Stycznia 1852),

któróm udzielone zostają zasady organicznego ustawodawstwa dla państwa, z tém zleceniem, ażeby bezzwłocznie przystąpiono w ministeryjach do prac, do ich wykonania potrzebnych, których rezultaty przedłożone być mają Najjaśniejszemu Panu Jego Cesarskiéj Mości.

„Kochany książe Schwarzenberg!

„Odnośnie do patentu z dnia dzisiejszego, odbierzesz Pan w załączeniu ustanowione przezemnie zasady w najważniejszych i najwięcéj pośpiechu wymagających kierunkach ustawodawstwa organicznego, które po wysłuchaniu Mojéj Rady Ministrów i Mojéj Rady Stanu zatwierdzam, z tém zleceniem, miéć staranie o to, ażeby ministerstwa, których to dotycze, bez wszelkiéj zwłoki i w sposób odpowiedni przystąpiły do prac około ich wykonania potrzebnych, których skutki przedłożone Mi być winny.

Wiédeń dnia 31 Grudnia 1851 r.

Franciszek Józef m. p.

Załączenie do Nr 8.

Zasady urządzeń organicznych w krajach koronnych cesarstwa austryackiego.

1. Kraje połączone z cesarstwem austryjackiém z tytułami dawnemi historycznemi, lub nowemi, stanowią części nieoddzielne monarchii ces. austryjackiéj dziedzicznéj.

2. Nazwisko „kraje koronne“ używane być winno w mowie urzędowéj tylko jako oznaczenie ogólne; przy szczegółowém zaś wymienieniu kraju zawsze wyrazić należy przysłużające mu właściwe oznaczenie tytułu.

3. Obręb krajów koronnych pozostaje w stanie obecnym, z zastrzeżeniem tych zmian, które sprowadzonemi będą przez wzgląd na ich administracyję.

4. W każdym kraju koronnym ustanowione będą w obrębach stósownych cesarskie urzędy powiatowe (z nazwami w kraju zwykle używanemi), w których połączone być winny o ile możności różne gałęzie administracyi w pewnych granicach działalności.

5. Nad urzędami powiatowemi ustanowione będą we względzie administracyjnym władze obwodowe z nazwami w kraju zwykle używanemi (komitaty, delegacyje i t. p.). Przestrzeń takowych ma być oznaczoną według podziału, jaki był w dawniejszym czasie, z uwagą na potrzeby obecne.

W pomniejszych krajach koronnych i ogólnie tam, gdzie nie zachodzi potrzeba ustanowienia władz obwodowych, nie będą takowe zaprowadzone.

Władze obwodowe podlegają władzy krajowéj (punkt 6), i mają zakres działania częścią nadzorujący, częścią wykonujący i administracyjny.

6. Nad władzami obwodowemi stoi w krajach koronnych namiestnikostwo i naczelnik kraju. Osobnemi postanowieniami oznaczy się sposób prowadzenia czynności, zakres działania namiestnikostwa, stanowisko i władze naczelnika kraju i podporządkowanie pod władze najwyższe.

7. Jako gminy miejscowe uważane będą gminy, które faktycznie istniały lub istnieją, nie wyłączając wszakże połączenia ich tam, gdzie

tego zachodzi potrzeba, lub gdzie to jest życzeniem uzasadnioném, w miarę potrzeby i interesu takowych.

8. Przy uorganizowaniu gmin miejscowych należy wzgląd mieć na różnicę między gminami wiejskiemi i miejskiemi, a szczególniéj co do ostatnich na dawniejszą właściwość i osobne stanowisko miast królewskich i cesarskich.

9. Przy oznaczeniu gmin wiejskich, można dawniejsze wielkie posiadłości pańskie wyłączyć ze związku gmin miejscowych, i podać takowe wprost pod urzędy powiatowe pod warunkami, w każdym kraju bliżéj oznaczonemi.

W tym celu połączyć można kilka dawniejszych posiadłości pańskich, bezpośrednio ze sobą graniczących.

10. Potwierdzenie, a według okoliczności nawet i mianowanie przełożonych gmin wiejskich i miejskich zastrzega się rządowi. Takowi złożą przysięgę na wierność i posłuszeństwo Monarsze, i oraz na sumienne wypełnienie innych obowiązków swych.

Tam, gdzie tego wymagają stosunki gminy, zostawione będą do potwierdzenia rządu także i wyższe kategoryje urzędników gminy.

11. Wybór przełożonych gminy i jéj mężów wydziałowych, według porządków wyborowych oznaczyć się mających, zostaje przy gminach z zastrzeżeniami prawnemi.

12. Tytuły przełożonych gminy i mężów wydziałowych oznaczyć należy według dawniejszych zwykle używanych w kraju zwyczajów.

13. Zakres działania gmin ograniczać się winien w ogólności do spraw gminnych, wszelako z obowiązkiem, tak na gminach, jakoteż na ich przełożonych ciążącym, dodawania przełożonéj władzy rządowéj czyn-

néj pomocy we wszystkich sprawach publicznych, oznaczonéj ogólnemi lub szczególnemi rozporządzeniami, i zażądanéj w danych razach.

Nawet we właściwych sprawach gminnych podane będą ważniejsze i w ordynacyjach gminnych bliżéj oznaczyć się mające czynności i uchwały gmin pod rozpoznanie i potwierdzenie władz rządowych.

14. Należy znieść jawność rozpraw gminnych, z wyjątkiem pewnych uroczystych czynności, nie wyłączając wszakże członków gminy od przeglądania pewnych przedmiotów, w których są interesowani.

15. Gminy podlegać będą z reguły urzędom powiatowym, a tylko wyjątkowo i według właściwości swojéj podporządkowane zostaną wprost władzom obwodowym, lub namiestnikostwom.

16. Według tych zasad powyższych wypracować należy dla każdego kraju odpowiadające stósunkom jego ordynacyje dla gmin wiejskich i dla miast.

Przy takowych pracach z tego stanowiska wychodzić należy, że interesom przeważającym przyznany być winien także wpływ przeważny; tudzież, iż przy wyborach tak czynnych jak biernych, celem ustanowienia przełożonych gminy i mężów wydziałowych, równie jak w sprawach gminy, oddać należy przeważny i stanowczy wpływ posiadłościom ziemskim w miarę ich rozciągłości, wcielonéj do związku gminy, podatkowéj ich wartości, przemysłowi zaś w stósunku do ogółu posiadłości ziemskiéj — w gminach miejskich szczególnie posiadaczom domów, — tudzież, o ile można, korporacyjom, zawiązanym w celach duchownych i materyjalnych.

W królestwie Lombardzko - Weneckiém utrzymać należy istniejącą tamże ordynacyję gminną z zastrzeżeniem wprowadzenia w niéj poprawek, wywołanych przez doświadczenie.

17. Sądownictwo wykonywane będzie w całém państwie przez władze i sądy do tego ustanowione, według praw istniejących, w Imieniu Najjaśniejszego Pana, Jego Ces. król. Apostolskiéj Mości.

18. Urzędnicy sądowi i sędziowie podlegać będą, pod względem osobistych stósunków służbowych, przepisom obowiązującym urzędników państwa, bez uszczerbku samodzielności w prawném wykonywaniu urzędowania sędziowskiego.

19. Sądownictwo oddzielone będzie od władz administracyjnych, w sądach kolegijalnych, tudzież w drugich i trzecich instancyjach powszechnie, w piérwszych zaś instancyjach, w królestwie Lombardzko-Weneckiém, jako i tam, gdzie się okaże nieodzowna tego potrzeba.

Zresztą należy przyjąć za regułę, iż w sądach pojedynczych, jako piérwszych instancyjach, połączone ma być sądownictwo z administracyją w urzędzie powiatowym.

Co do wewnętrznego urządzenia tychże urzędów powiatowych (zob. punkt 4), przydanym być może według okoliczności własny urzędnik sądowy lub polityczny, w miarę, jak tego stósunki wymagają.

20. W sprawach cywilnych, tak spornych jako téż niespornych, równie jak w sprawach karnych, istnieć będą trzy instancyje.

21. Piérwsze instancyje czysto jurydyczne, równie jak te, które oraz z polityczną administracyją jako urzędy powiatowe funkcyjonują, powołane są do sądzenia spraw cywilnych, w pewnych granicach oznaczyć się mających, do sądzenia przestępstw, i osobno określić się mających wykroczeń, do dochodzenia istoty czynu, tudzież do udzielania wszelkiéj pomocy, w celu wspierania czynności sądów karnych.

22. W stósownych okręgach, i o ile można, z oględem na polityczny podział krajów, ustanowione będą sądy kolegijalne, jako piérwsze

instancyje do sądzenia zbrodni i wykroczeń osobno oznaczonych; — tudzież dla wszystkich spraw prawnych, które przechodzą zakres działalności urzędów powiatowych.

23. Do sądzenia spraw cywilnych i karnych w drugiéj instancyi, ustanowić należy sądy krajowe wyższe ze względem i ograniczeniem takowych na jak najściślejszą potrzebę.

24. Jako trzecia instancyja istnieć będzie Trybunał Najwyższy.

25. W przypadkach przestępstw i wykroczeń, o ile ostatnie przydzielone są urzędom powiatowym, zaprowadzi się postępowanie inkwizytoryczne w formie, o ile można pojedynczéj.

26. W sprawach karnych, które dochodzone być mają w sądach kolegijalnych, należy mieć przed oczyma zasadę oskarżenia, ustanowienia obrońcy dla oskarżonego, i ustności w rozprawie ostatecznéj.

27. Postępowanie nie jest jawném; wszelako przy rozprawie ustnéj w piérwszéj instancyi nadaje się prawo oskarżonemu, za pozwoleniem prezydenta, a równie i temuż samemu, przypuszczenia pewnéi liczby słuchaczy.

28. Prokuratorstwa pośredniczyć będą w zaskarżeniu; ich zakres działania ograniczony zostanie do procesu karnego.

29. Sądy przysięgłych mają być uchylone.

30. Wyroki wydawane być mają tylko przez sędziów examinowanych. Formy wyroków w sprawach karnych są: „winny,“ „niewinny,“ „uwolniony od oskarżenia.“

31. Postępowanie w sądach krajowych wyższych i w Trybunale najwyższym, jest wyłącznie pismienne.

32. Bliższe postanowienia o zakresie działania władz sądowych, zawarte będą w ustawach, w tym przedmiocie wydać się mających.

33. Powszechna księga ustaw cywilnych zaprowadzoną będzie jako spólne prawo dla wszystkich przynależących państwa Austryjackiego, także i w tych krajach, w których dotąd jeszcze nie obowięzuje, a to ze stósownemi przygotowaniami, tudzież z uwagą na właściwe stosunki takowych; równie téż i ustawa karna obowięzywać będzie w całym obrębie państwa.

34. W krajach koronnych zaprowadzone zostaną osobne statuta względem dziedzicznego szlachectwa, tak stanowego, jako téż połączonego z pewném oznaczyć się mającém posiadaniem ziemskiém, niemniéj względem jego prerogatyw i obowiązków, a w szczególności należy mu ułatwić ile możności fundacyję majoratów i fideikomissów. Również tam, gdzie istnieją osobne przepisy dla utrzymania całości gruntów chłopskich, takowe zachowane być winny.

35. Władzom obwodowym i namiestnikostwom dodane zostaną wydziały doradcze ze szlachty dziedzicznéj posiadającéj, z większych i mniejszych posiadłości ziemskich i z przemysłu, z należytém oznaczeniem przedmiotów i zakresu ich działania. Jeżeli pożądaném się okaże przybranie innych jeszcze czynników do wydziałów, należy na to zwrócić uwagę według okoliczności.

Bliższe postanowienia w téj mierze zostawione są osobnym przepisom.

36. Przy urzędach powiatowych cesarskich zwoływać należy od czasu do czasu przełożonych gmin do tegoż powiatu należących, tudzież właścicieli wielkich posiadłości ziemskich, stojących zewnątrz związku gminnego, lub ich pełnomocników, w celu naradzenia się nad sprawami własnemi.